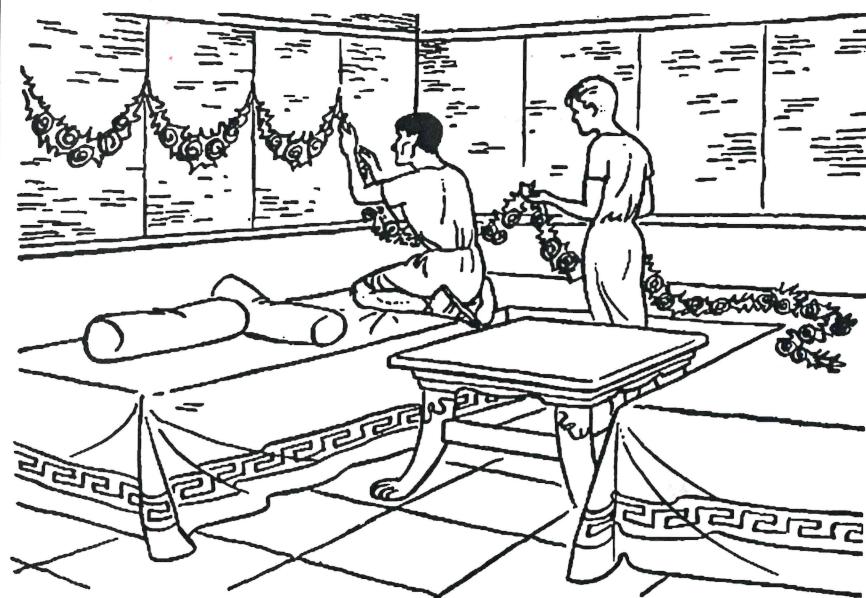
triclinium
-ī n

Vertere - tun

revertī -tisse/-sum esse
balneum -ī n = locus ubi
corpus lavāturhos̄p̄es -itis m *gues̄t*re-cipere -iō = accipere,
admittere
in-exspectātus -a -um
= nōn exspectātus

cēna -ae f

circiter *adv* < circum:
c. IX = plūs minus IX
[±9]tardus -a -um = quī ad
tempus nōn venit
diū = per longum
tempusinduere -uisse -ūtum;
indūtus = vestītusnb. prepositional phrases
juncted to germe CONVIVIUM

Ex agrīs reversus Iūlius continuō balneum petit, atque i prīmum aquā calidā, tum frīgidā lavātur. || Dum ille post balneum vēstem novam induit, Cornēlius et Orontēs, *no verb phrase in apposition* amīci et hospitēs eius, cum uxōribus Fabiā et Paulā adveniunt. || (Hospitēs sunt amīci quōrum alter alterum 5 semper bene recipit domum suam, etiam sī inexpectātus venit.) ||

Hodiē autem hospitēs Iūlii exspectātī veniunt, nam Iūlius eōs vocāvit ad cēnam. || (Cēna est cibus quem Rōmānī circiter hōrā nōnā vel decimā sūmunt.) 10

Aemilia ātrium intrāns hospitēs salūtat et marītum suum tardum excūsat: "Iūlius tardē ex agrīs revertit hodiē, quod nimis diū ambulāvit. || Ergō nōndum exiit ē balneō. || Sed brevī lautus erit." || "will have" *lavaře - sum - eram - erim*

Tum Iūlius lautus et novā veste indūtus intrat et amī- 15

cōs salvēre iubet: (“Salvēte, amīcī! Gaudeō ^{acc}vōs omnēs iam adesse. Quam ob rem tam rārō tē videō, mī Cor-nēlī?” ^{vocative}

Cornēlius: “Nōnnumquam tē vīsere volū, nec prius
20 urbem relinquere potuī / prae multīs et magnīs negōtiīs, meīs. // Nunc dēmum, postquam herī ad yillam Tūsculā-nam rediī, paulum requiēscere possum / et amīcōs vīsere. Post tanta negōtia magis quam umquam ūtiō fruor.”

Iūlius: “Tūne quoque Rōmā venīs, Orontēs?”

25 Orontēs: “Nūper longum iter fēcī in Graeciam. // Ídi-bus Māiīs dēmum ex itinere Rōmam revertī, unde ho-diē veniō.” //

Iūlius: “Ergō vōs mihi aliquid dē rēbus urbānīs no-vissimīs nūntiābitis.” //

30 Cornēlius: “Et tū nōs docēbis dē rēbus rūsticīs, / ut agricola studiōsus et dīligēns.” ^{Vela?}

Iūlius frontem contrahit // et “Agricola” inquit “ipse nōn sum, sed multīs agricolīs praesum / ac dīligenter cūrō ^{ut} colōnī agrōs meōs bene colant.”

35 Orontēs, (qui vīta rūsticā nōn fruitur), “Prūdenter fa-cis” inquit “quod agrōs ipse nōn colis. Sī necesse est in agrīs labōrare, vīta rūstica nōn iūcunda, sed molesta est. Ego numquam īstrūmentō rūsticō ūsus sum.”

II Iūlius: “Dē rēbus rūsticīs et urbānīs colloquēmur in-
40 ter cēnam. Prīnum omnīj cēnābimus. Sex hōrae iam sunt cum cibum nōn sūmpsī. Venter mihi contrahitur propter famem.”

salvēre iubēre = salūtāre

vīsere = vīsum īre

dēmum = dēnique,
tandem
Tūsculānus -a -um
< Tūsculum
re-quīescere

*fruī (+ abl) = dēlectāri
= enjōy

iter itineris n < īre

Iūlius
frontem
contrahit

nūntiāre (< nūntiūs)
= (verba) afferre

dīligēns -entis
↔ neglegēns
con-trahere
prae-esse (+ dat) = do-minus esse, imperāre
-ēns -entis, adv -enter
(< -ent[iter]): dīligēns,
adv dīligenter; prūdēns,
adv prūdenter

iūcundus -a -um = quī
dēlectat
molestu -a -um
↔ iūcundus
ūti ūsum esse

cēnāre = cēnam sūmēre

famēs -is f > famīne

pos-sim

carēre -uisse

sitis -is f, acc -im,
abl -i
paulis-per ↔ diū

equidem = ego quidem

bonum -i n (↔ malum)
= bona rēs

Comparison usūg:

- 1) quam
- 2) abl / latrē case

per-ferre = ferre (ūsque ad finem), diū patī
ē-ligere -lēgisse -lēctum

cocus
-i m

coquere coxisse coctum
ex-ōrnāre = īrnāre

parāre = parātum facere
culīna -ae f = locus ubi
cibus coquitur
minister -trī m

Cornēlius: "Sex hōrae nihil est. // Homō sex diēs cibō carēre potest, nec tamen fame moritur." //

Iūlius: "Dubitō num ego tam diū famem ferre pos- 45 sim. // Sex hōrās cibō caruisse iam molestum est. // Magnum malum est famēs."

Cornēlius: "Id nōn negō, sed multō molestior est si- 50 tis. // Sine cibō diū vīvere possumus, sine aquā paulisper tantum."

Orontēs rīdēns "Equidem" inquit "sine aquā iūcundē vīvere possum, sine vīnō nōn item! Magnum bonum est vīnum." //

Cornēlius: "Nēmō negat vīnum aquā iūcundius esse, | sed tamen aquam bibere mālō quam sitim patī // Num tū 55 sitim perferre māvīs quam aquam bibere?"

Orontēs: "Melius quidem est aquam bibere quam sitī perīre // Ex malīs minimum ēligere oportet. Nec vērō iūcundē vīvō nisi cotīdiē bonō vīnō fruor. Vīnum vīta est." //

Cornēlius: "Nōn vīvīmus, ut bibāmus, sed bibimus, | ut vīvāmus." //

Hīc Aemilia "Necesse est" inquit "paulisper famem et sitim ferre, dum cibus coquitur et triclinium ex-ōrnātur." //

(Servus cuius negōtium est cibum coquere atque cē- nam parāre in culīnā, cocus appellātur. Alii servī, ministrī qui vocantur, cibum parātum ē culīnā in triclinium portant. In tricliniō sunt trēs lectī, lectus summus, me-

They are called Y
nom. nom. a complement
(like 'esse' has 2 nominatives)

70 dius, īmus, et mēnsa in mediō. Ante convīvium triclinium flōribus exōrnātur et vestis pretiōsa super lectōs sternitur. Neque enim sedentēs cēnāt Rōmānī, sed in lectīs cubantēs. Quot convīvae in singulīs lectīs accubant? In singulīs lectīs aut singulī aut bīnī aut ternī convīvae accubāre solent. Cum igitur paucissimī sunt convīvae, nōn pauciōrēs sunt quam trēs, cum plūrimī, nōn plūrēs quam novem — nam ter ternī sunt novem.)

Iūlius: "Hōra decima est. Cēnam iam prīdem parātam esse oportuit! Nimis tardus est iste cocus!"

80 Aemilia: "Tuumne hoc negōtium est an meum? Uter nostrum in culīnā praeest? Nōndum hōra decima est. Patienter exspectā, dum servī lectōs sternunt. Cēnābimus cum prīmū cocus cēnam parāverit et servī triclinium ūrnāverint. Brevī cēna parāta et triclinium ūrnātum erit."

III Tandem puer 'cēnam parātam esse' nūntiat. "Triclinium intrēmus!" inquit Iūlius, atque convīvae laetī triclinium (flōribus exōrnātū) et (veste pulcherrimā) strātū intrant. Rosae et līlia et alia multa flōrum genera in mēnsā sparsa sunt inter yāsa et pōcula argentea; nec enim quidquam (nisi argentum mēnsam) decet virī nōbīlis. (Argentum quidem minōris pretiī est quam aurum, nec vērō quisquam ex vāsīs aureīs cēnat nisi hominēs dīvitissimī atque glōriōsī, ut rēgēs Orientis.)

95 Iūlius, (dominus convīviī), cum Aemiliā in lectō mediō accumbit; in aliīs duōbus lectīs bīnī convīvae accum-

īmus -a -um = īfīmus
medium -ī n = medius
locus
convīvium -ī n = cēna
quae amīcīs datur
sternere strāvisse strātū
convīva -ae m/f = qui/
quae in convīviō adest
ac-cubāre = ad mēnsam
cubāre
singuli -ae -a = I et I...
bīnī -ae -a = II et II...
ternī -ae -a = III et III...

ter ternī = 3×3

prīdem = multō ante
tardus ↔ celer

lectum sternere = vestem
super lectum sternere

vāsa
argentea

puer = servus
intrēmus! = quīn
intrāmus?

genus -eris n *Kind*
vās vāsīs n; pl vāsa -ōrum 7/2.12.11.1.
argenteus -a -um = ex
argentō factus
argentum -ī n: ex argentō
fiunt dēnāriī
genīlivē of pāce (Ch. 8)

glōriōsus -a -um = nimis
glōriae cupidus

ac-cumbere = accuban-
tem sē pōnere

holus -eris *n* = herba
quam edunt hominēs

placēre (+ dat) = iūcundus esse
carō carnis *f*
acūtus -a -um: (culter)
a. = quī bene secat

sānē = certē

sāl salis *m*
carnī : in carnem
a-spergere < ad + spar gere
cibum sale aspergere =
cibō salem aspergere

calida -ae *f* = aqua calida
fundere fūdisse fūsum
merus -a -um: (vīnum)
merum = vīnum sine
aquā
miscēre -uisse mixtum

pōtāre = bibere

liberāre = liberum facere

bibāmus! = quīn bibimus?

Falernus -a -um

bunt: Cornēlius et Fabia in lectō summō ad sinistrām, Iūlii, Orontēs et Paula ad dextrām Aemiliae in lectō īmō. Tum dēmum incipit cēna.

Prīmum ūva convīvis appōnuntur; deinde piscēs cum holeribus; sequitur caput cēnae: porcus quem Iūlius ipse ē grege élēgit; postrēmō mēnsa secunda: nucēs, ūvae, varia genera mālōrum. Cibus optimus est atque convīvis placet, maximē vērō laudātur carō porci, quam minister cultrō acūtō secat convīvis spectantibus. 100 abl. abs.

"Haec carō valdē mihi placet" inquit Fabia cum prīmum carnem gustāvit, "Cucus iste sānē negōtium suum scit." //

"Ego cocūm nōn laudō" inquit Orontēs et sale carnī aspergit, "quī sale nōn ūtitur! Optima quidem est carō, 110 sed sale caret." // Orontēs cibum sale aspergere solet, ut sitim augeat! (Sāl est māteria alba quae in marī et sub terrā invenītur.)

Iam ministri vīnum et calidam in pōcula fundunt.// Rōmānī vīnum cum aquā miscent neque vīnum merum 115 bibere solent. Sōlus Orontēs, cui nōn placet vīnum mixtum, merum pōtat, sed is Graecus est atque libertīnus. (Libertīnus est quī servus fuit et liberātus est; in lectō īmō accubant libertīni.) //

Iūlius pōculum tollēns "Ergō bibāmus!" inquit, "Hoc 120 vīnum factum est ex optimis ūvis meārum vīneārum. // Nec vīnum meum pēius esse mihi vidētur quam vīnum illud Falernum quod vīnum Italiae optimum habētur." //

Viderī
in finīlīm

regardēd.

(*Falernum est vīnum ex agrō Falernō, regiōne Campā-niae.*)

Statim Cornēlius “Sānē optimum” inquit “vīnum est tuum, etiam melius quam Falernum”, itemque Fabia “Sānē ita est” inquit, nam ea omnibus dē rēbus idem sentit quod marītus.

At Paula vīnum gustāns “Hoc vīnum” inquit “nimis acerbum est: os mihi contrahitur. Ego vīnum dulce amō; semper mel vīnō misceō.” Statim minister mel apportat, quod Paula in pōculum suum fundit. (Mel est quod apēs ex flōribus quaerunt; nihil melle dulcius est.)

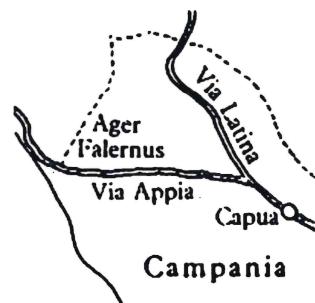
Iūlius: “Idem nōn omnibus placet. Sed quidnam tū sentīs, Orontēs? Utrum vīni genus melius esse tibi vidētur, Falernum an Albānum?”

“Equidem” inquit Orontēs “sententiam meam nōn ante dīcam, quam utrumque gustāverō.”

Ad hoc Iūlius “Rēctē mē monēs” inquit “ūnum vīni genus parum esse in bonā mēnsā. Profectō utrumque gustābis. Age, puer, prōfer Falernum quod optimum habeō! Tum dēmum hoc, vīnum cum illō comparāre poterimus, cum utrumque gustāverimus. Ergō pōcula exhauste, amīcī! Cum prīnum meum vīnum pōtāveritis, Falernum pōtābitis!”

Pōculum Orontis prīnum Falernō complētūr, nam is iam prīdem pōculum suum exhausit. Deinde ministri Falernum in cētera pōcula fundunt. Omnes, postquam 150 vīnum gustāvērunt, idem sentiunt: vīnum Falernum

Falernum -ī n = vīnum
F.
ager = terra, regiō

acerbus -a -um
↔ dulcis -e
mel mellis n
vīnō (dat) : in vīnum
ap-portāre < ad-portāre

quid nam = quid?

sententia mea = id quod
sentiō
ante ... quam = ante-
quam

prō-ferre = prōmere

ex-haurīre -sisse -stum
↔ implēre

com-plēre = implēre

inter sē aspiciunt = alter
alterum aspicit

multō melius esse vīnō Albānō! Cornēlius et Orontēs
inter sē aspiciunt. Neuter eōrum sententiam suam aper-
tē dicere audet.

Tum Orontēs sīc incipit: “Nesciō equidem utrum
melius sit. Dulcius quidem est Falernum, nec vērō 155
tuum vīnum nimis acerbum esse cēnseō...”

At Cornēlius prūdenter “Utrumque” inquit “aequē
bonum est. Neutrum melius esse mihi vidētur.”

GRAMMATICA LATINA

Verbī tempora

160

Futūrum perfectum

[A] Āctīvum.

pugnāverit

-erit

[1] recitāv|er|ō
recitāv|eri|s
recitāv|eri|t
recitāv|eri|mus
recitāv|eri|tis
recitāv|eri|nt

[2] pāru|er|ō
pāru|eri|s
pāru|eri|t
pāru|eri|mus
pāru|eri|tis
pāru|eri|nt

[3] scrips|er|ō
scrips|eri|s
scrips|eri|t
scrips|eri|mus
scrips|eri|tis
scrips|eri|nt

[4] audīv|er|ō
audīv|eri|s
audīv|eri|t
audīv|eri|mus
audīv|eri|tis
audīv|eri|nt

Dux mīlitem laudābit, sī fortiter pugnāverit.

‘Laudābit’ tempus futūrum est. ‘Pugnāverit’ est tempus
futūrum perfectum. Futūrum perfectum dēsinit in -erit 165
(pers. III sing.), quod ad īfīnitīvum perfectī sine -isse ad-
icitur.

Exempla: [1] recitāv|erit; [2] pāru|erit; [3] scrips|erit; [4]
audīv|erit.

Discipulus laudābitur sī magistrō pāruerit et industrius fue- 170
rit: sī rēctē scripserit, bene recitāverit et attentē audīverit.

Magister: “Tē laudābō sī mihi pārueris et industrius fueris.”

Discipulus: “Quid mihi faciēs sī piger fuerō nec tibi pāruerō?”

Magister: “Sī prāvē scripseris et male recitāveris nec attentē
audīveris, tē verberābō!” Discipulus: “Ergō mē laudābis sī 175
rēctē scripserō, bene recitāverō et attentē audīverō.”

Discipulī laudābuntur sī magistrō pāruerint et industriī fue-
rint: sī rēctē scripserint, bene recitāverint et attentē audīverint.

Magister: “Vōs laudābō sī mihi pārueritis et industriī fueri-
tis.” Discipulī: “Quid nōbīs faciēs sī pigrī fuerimus nec tibi 180
pāruerimus?” Magister: “Sī prāvē scripseritis et male recitāve-

			fu er ō fu er mus fu eri s fu eri tis fu eri t fu eri nt
185		<i>Singulāris Plūrālis</i>	
	<i>Persōna p̄ima</i>	-erō	-erimus
	<i>Persōna secunda</i>	-eris	-eritis
	<i>Persōna tertia</i>	-erit	-erint
	[B] Passīvum.		
190		Pater gaudēbit sī filius ā magistrō laudātus erit (= sī magister filiōs laudāverit).	laudāt us erit
		Pater gaudēbit sī filiī ā magistrō laudātī erunt (= sī magister filiōs laudāverit).	laudāt i erunt
		Pater: "Gaudēbō, fili mī, sī laudātus eris." Filius: "Quid 195 mihi dabis sī laudātus erō?"	-tus erō -tī erimus -ta eris -tae eritis erit -erit -erunt -tum erit -ta erunt
		Pater: "Gaudēbō, filiī meī, sī laudātī eritis." Filiū: "Quid nōbīs dabis sī laudātī erimus?"	laudāt us erō laudāt us eris laudāt us erit laudāt i erimus laudāt i eritis laudāt i erunt
200		<i>Singulāris Plūrālis</i>	
	<i>Persōna p̄ima</i>	laudātus erō	laudātī erimus
	<i>Persōna secunda</i>	laudātus eris	laudātī eritis
	<i>Persōna tertia</i>	laudātus erit	laudātī erunt
			Vocabula nova: balneum hospes cēna iter famēs sitis bonum triclinium culina cocus minister medium convivium convīva genus vās argentum holus nux carō sāl calida
		PENSVM A	
		Syra: "Iam dormī, Quīnte! Cum bene dormīv-, valēbis." Quīntus: "Nōn dormiam antequam tū mihi fābulam nārrāv-. Cum fābulam audīv-, bene dormiam. Cum bene dormīv-, brevī sānus erō, nisi medicus mē necāv-!"	
		Patria salva erit sī mīlitēs nostri fortiter pugnāv-. Dux: "Nisi vōs fortiter pugnāv-, mīlitēs, hostēs castra nostra expugnābunt." Mīlitēs: "Num quid nōbīs dabitur, sī fortiter pugnāv-?"	
		Verba: induere -isse -um; ēligere -isse -um; coquere -isse -um; sternere -isse -um; fundere -isse -um; miscēre -isse -um; exhaustire -isse -um; revertī -isse/-um esse; ūtī -um esse.	